

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

נעבים

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק”
בפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושמונה לבריאה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יוסף יצחק הלוי ע"ה רייטשיק
בן שדי"ר כ"ק רבותינו נשיאינו
הרה"ח הרה"ח ר' מנחם שמואל דוד הלוי ע"ה
והרבנית מרת לאה ע"ה רייטשיק
נפטר בדמי ימיו, בן נ"ה שנה, ביום כ"א אלול ה'תשס"ח
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י

אנ"ש דלאס-אנדזעלעס, קאליפארניע
שיחיו

*

לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל
נפטר בש"ק פ' נצבים, ז"ך אלול ה'תשס"ה
וזוגתו מרת טשארנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה סטראל
נפטרה בליל ה' טבת ה'תשס"ו
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י בנם

הו"ח ר' שמואל וזוגתו מרת מלכה שיינדל
ומשפחתם שיחיו סטראל

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

נצבים

א. דברי רש"י ל"אתם נצבים" והקושי

על המילים "אתם נצבים (היום)"¹ אומר רש"י: "מלמד שכינסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית".

אין מובן: מה מחדש רש"י באומרו "מלמד שכינסם... להכניסם בברית", והרי כתוב בפסוק באופן מפורש "אתם נצבים היום... לעברך בברית ה' אלקיך"?

יש המפרשים² שחידושו של רש"י אינו בענין של "להכניסם בברית", הכתוב בפסוק, אלא בכך ש"כינסם משה...": בפסוק נאמר רק "אתם נצבים", וייתכן שמשם לא אספם, אלא הם עמדו על מקומם, כפי שחננו סביב הארון. על-כך אומר רש"י "מלמד שכינסם משה לפני הקדוש ברוך הוא... להכניסם בברית", והוכחת רש"י לכך ש"כינסם" היא מ"להכניסם בברית" – שהרי כניסה לברית נעשית באמצעות העברה⁴, ולשם כך יש צורך בהתכנסות.

אך קשה להבין כך את דברי רש"י, כי: (א) לפי זה צריך היה רש"י לצטט ב"דבור המתחיל" גם את המילים "לעבדך בברית", המהוות את ההכרה לדבריו. (ב) רש"י לא היה צריך לאמר "להכניסם", אלא "להעבירם בברית", כלשון הפסוק, המוכיח ש"כינסם" (ג) מלשון רש"י "מלמד שכינסם משה..."

(1) בכמה דפוסים נעתקו בפרש"י רק התיבות "אתם נצבים" – בדפוס ראשון (בסיום פרשת תבוא) א' "פרשת אתם נצבים (ובר"פ מתחיל) היום מלמד כו", בדפוס שני נעתק בתחלת פרש"י "אתם נצבים היום כולכם", וברוב הכת"י דפרש"י "אתם נצבים היום".

(2) ראה ש"ת. ונראה שמפרש כן ברא"ם. וראה גור"א כאן בתחלתו.

(3) ראה רא"ם ורע"ב, דפ' שלמע', ויקרא משה' (בס"פ תבא) הוא כינס וענין בפ"ע. אבל ראה לקמן בפנים.

(4) כפרש"י לקמן פסוק יא.

להכניסם בברית" משתמע, שחידושו הוא במילים "להכניסם בברית", ולא שהן מהוות רק הוכחה לכך ש"כינסם".

ב. הפירוש השני והשלישי של רש"י

לאחר שרש"י מפרש את הפסוקים, עד לאחר "למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהי' לך לאלקים", הוא מוסיף שני ביאורים נוספים לפסוקנו: "ומדרש אגדה⁵: למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות... התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום... הרי אתם קיימין לפניו". אחר-כך הוא מסביר את המילה "היום" – "כיום הזה שהוא קיים...". וממשיך "דבר אחר: אתם נצבים, לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס ממשה ליהושע לפיכך עשה אותם מצבה כדי לזרזם...".

יש להבין:

(א) מהו הקושי בפירוש הראשון שבגללו נזקק רש"י לפירוש אחר, שהוא מ"מדרש אגדה", ובמיוחד שרש"י מדגיש שזה "ומדרש אגדה", ועל הפירוש הראשון הוא מדגיש "עד כאן פירשתי לפי פשוטו של פרשה", וגם הפירוש השני אינו מספיק, והוא נזקק לשלישי, "ד"א אתם...".

מצד שני, כאמור פעמים רבות, פירושו הראשון של רש"י הוא העיקר, והשני קרוב מן השלישי לפשוטו של מקרא, ואם כך-קשה: במה רחוק הפירוש השלישי מפשוטו של מקרא, יותר מן השני?

(ב) מכך שרש"י אינו מביא את הפירוש מ"מדרש אגדה" ואת הפירוש "דבר אחר..."

(5) ראה תנחומא פרשתנו בתחלתו. תנחומא באבער כאן ב.

(6) ראה תנחומא שם.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תשנ"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח). שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770, על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תשנ"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ב.

מ'זעט (בשנת נסים) ווי עס ווערן מקויים די סימנים אויף דעם אין חז"ל, כולל – דעם סימן וואָס שטייט אין ילקוט שמעוני (וועלכע מ'האָט דערמאָנט לאחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם' ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו', [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר עניים הגיע זמן גאולתכם.”

(משיחת יום ד' פ' נצבים וילך, כ"ב אלול תשנ"ו)

(1) ישע"י רמז תצט. וכ"ה בפסיקתא רבתי פל"ז (פיסקא קומי אורי).

(2) ובפסיקתא שם: לאדום.

רואים (בשנת נסים) איך שמתקיימים הסימנים שהובאו בחז"ל על זה, כולל – הסימן שמובא בילקוט שמעוני (שהוזכר לאחרונה כמה פעמים): „שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה כו', מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם' ליטול עצה מהם כו', וכל האומות מתרעשים ומתבהלים כו', ואומר להם (הקב"ה לישראל) בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם כו', אל תיראו הגיע זמן גאולתכם כו' (ואח"כ ממשיך בילקוט:) בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר עניים הגיע זמן גאולתכם.”

מיד בפסוק הראשון של הפרשה, אלא על הפסוק „למען הקים...” מובן, שלשני הפירושים הללו יש קשר לכל הפסוקים עד „למען הקים...” ולא רק ל„אתם נצבים היום”, כדברי רש"י „עוד כאן פירשתי לפי פשוטו של פרשה ומדרש אגדה...”. כלומר, „מדרש אגדה” מפרש את כל הפסוקים עד כאן באופן שונה, ולמרות זאת, אין רש"י מפרש את ההסבר לכל הפסוקים לפי „מדרש אגדה” ולפי „דבר אחר”⁷. ואין מובן: מדוע מפרש רש"י לפי „מדרש אגדה” רק את המילה „היום, היום, היום שהוא קיים...”, ולא את כל הפסוקים⁸?

ג. מטרת הכינוס – „להכניסם בברית”

ההסבר לכך הוא: מכך שרש"י איננו אומר כלשון הפסוק „להעבירם בברית” אלא „מלמד שכינסם משה... להכניסם בברית”, מובן, שאין הוא מפרש את דברי משה „אתם נצבים היום כולכם...” לעברך בברית”, המפורשים בפסוק, אלא הוא מחדש ענין אחר, הנלמד מן המילים „אתם נצבים היום”.

באופן פשוט מופיעה פרשת „אתם נצבים היום כולכם” כהמשך לסיום הפרשה הקודמת „ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אליהם אתם ראיתם...” שהרי לו היתה כאן התכנסות נפרדת היה צריך להיכתב שוב בתחילת פרשתנו „ויקרא משה אל כל ישראל”⁹, וכדומה.

ובפשטות יש לומר, שהמטרה של „ויקרא משה אל כל ישראל” – כינוסם של כל ישראל

בסוף פרשת „תבוא” היתה כדי לומר להם את הנאמר מיד אחר-כך בפרשה – „ויאמר אליהם אתם ראיתם... המסות הגדולות... ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם...” ורק כהמשך לכך בא הענין של „אתם נצבים היום...”.

ועל כך מחדש רש"י ואומר „מלמד”: מן המילים „אתם נצבים היום” יש להסיק „שכינסם משה לפני הקב"ה... להכניסם בברית” – מטרת הכינוס לא היתה כדי לומר להם את דבריו אשר בסוף פרשת תבוא, אלא „כינסם משה...” – להכניסם בברית¹⁰.

ההכרח לביאור זה:

(א) המילים „אתם נצבים” אינן נמצאות במקומן, לכאורה. לפני כן כתוב „ויקרא משה אל כל ישראל”, כך שכל ישראל היו אז במעמד, ואם כן צריך היה משה להתחיל את דבריו במלים אלה¹¹. לו רצה משה מסיבה כל-שהיא (כדי להדגיש „לפני ה' אלקיך”, וכדומה) לומר בכל זאת כאן צריך היה לומר „ואתם נצבים” – בוא"ו החיבור, לאחר „אתם ראיתם... ותבוא...” – על כרחנו, איפוא שביטוי זה „מלמד” משהו.

(ב) „אתם נצבים הים כולכם לפני ה' אלקיכם”, ולכאורה, הם היו „נצבים לפני משה”, כדי לשמוע את דבריו¹²?

(ג) „היום” – הכוונה היא „ביום מותו”, כי בסוף פרשה תבוא¹³ נאמר „ולא נתן ה' לכם לב לדעת .. עד היום הזה”, ורש"י מסביר שם, שהיה זה כאשר נתן משה את ספר התורה לבני לוי, כמסופר בפרשת וילך, שהיה זה ביום מותו, ופרשת וילך התרחשה באותה תקופה

(7) כי י"ל שזה מובן מעצמו דלפירוש זה הפסוקים שלאח"י „לעברך בברית גו'” גם הם חלק מזה שהם קיימין לפניו ורש"י אי"צ לפרשו. וכצ"ל לפי' הג' שמובן ד„לעברך בברית וגו'” הם חלק מזה שעשה אותם מצבה כו'.

(8) ובפרט שבתנחומא שם הפי' בתיבת „היום” הוא פי' אחר לגמרי („דא” – פי' האחרון שם), ולא המשך לפי' „למה נסמכה כו'”.

(9) כמ"ש בגו"א כאן, נימוקי שמואל כאן.

(10) וכמ"מ מפי' הראב"ע תבוא כט, א. אברבנאל שם.

(11) ראה צדה לדרך באו"א קצת. וראה נימוקי שמואל כאן.

(12) עפ"י י"ל דתיבת „לפני הקב"ה” שבפרש"י הוא העתקת לשון הכתוב אלא שמשנה מל' הכתוב „ה' אלקיכם” ללשון המורגל ב(תושבע"פ וב)פרש"י.

(13) כט, ג.

כפרשת נצבים¹⁴. אם מטרת ההתכנסות היא כדי לומר להם, „אתם ראיתם את כל אשר עשה... המסות הגדולות... ושמרתם...” – כדי לחזקם בשמירת התורה והמצוות, מדוע חיכה משה עד יום מותו, ולא אמר זאת לפניו, והרי משה התחיל לומר את „משנה תורה” „בעשתי עשר חודש באחד לחודש”¹⁵?

מכל האמור לעיל הכרחי לומר, שמטרת ההתכנסות, ויקרא משה אל כל ישראל” היתה כדי להכניסם בברית שבפרשתנו הנוגעת בעיקר לאחר שעברו את הירדן, כפי שאומר רש”י בהמשך פרשתנו¹⁶. ולכן דחה זאת משה עד „יום מותו”, קרוב ככל האפשר לזמן שבו עברו ישראל את הירדן.

ד. ההסבר לשיתוף הטף בכינוס

לפי המוסבר לעיל, ש„אתם נצבים היום...” הוא המשך לקריאתו הקודמת של משה „אל כל ישראל”, ומטרת ההתכנסות הוא „לפני הקדוש-ברוך-הוא... להכניסם בברית”, ודברי משה בסוף פרשת תבא הם כעין מאמר מוסגר, כהקדמה לכך, מובנים עוד שני פרטים בפרשנו של מקרא, שרש”י אינו מסבירם:

א) התורה מזכירה כאן את „טפכם”. לכאורה, אין מצוי בתורה שמשה יקרא גם ל„טף” בכנסו את ישראל, לכל מטרה שהיא. יתר-על-כן: מאוחר יותר, בפרשת וילך¹⁷, כתוב „הקהל את העם האנשים והנשים והטף”, ורש”י מסביר שם „למה באו לתת שכר למביאייהם”. מובן, שלפי רש”י, אין זו הסיבה להבאתם בענין שבפרשתנו, כי רש”י היה אומר זאת כאן, בפעם הראשונה, ולא היה מסתמך על פירושו בפרשה מאוחרת יותר¹⁸.

אמנם, בפרשתנו צריך היה הטף להשתתף בהתכנסות כדי להיכלל בברית הברית הכללית, אך כיוון ש„אתם נצבים” הוא המשך הכינוס של סוף פרשת תבוא, יוצא, שהטף נכח גם בתחילת הכינוס, בדברי משה „אתם ראיתם... המסות הגדולות... ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם”, והרי אין הם קשורים לכל זה, מפני שאינם חייבים במצוות¹⁹?

אך לפי ההסבר הנ”ל על רש”י, ש„ויקרא משה” היה „לפני הקדוש-ברוך-הוא .. להכניסם בברית”, מובן, שהביאו את הטף מיד בתחילת הקריאה, כי מטרת ההתכנסות היתה להכניסם בברית, ו„אתם ראיתם...” זוהי הקדמה בלבד.

ב) לפני שמטילים על מישהו התחייבות מסויימת, או שבועה וכדומה, מוכרחים להקדים לכך הסברים. אי-אפשר להטיל על אדם התחייבות או שבועה וכדומה באופן מיידי, ללא הקדמה.

בענינו, „אתם נצבים” היה למען „לעבור בברית ה’ אלקיך ובאלותיו...” – הטלת ברית ושבועה על כל יהודי, לסוגיו השונים של עם ישראל, וכיצד ייתכן שמשה לא הקדים הסבר כלשהוא לדבר גדול וחמור כל כך? שאלה זו

ולכן פרש”י ע”ז „שכר למביאייהם”, ואילו בפרשתינו נאמר „טפכם” לפני „נשיכם”. ב) בהקהל צ”ל הבאה לביהמ”ק, משא”כ בפרשתנו שרק כינסם יחד. ג) בפ’ וילך מפורש בנוגע ל„הטף” שצ”ל „הקהל”, משא”כ בפרשתנו שלא נאמר טף מפורש בנוגע ל„כינסם משה” – להקהלה (שמדגש שאחרים הביאום – „שכר למביאייהם”), ורק „אתם נצבים היום”.

19) בנימוקי שמואל כתב דקרא דאתם נצבים אתי לאורויי ד,אל כל ישראל” דלעיל הוא כולל אנשים ונשים וטף כו’ אלא דלעיל דקאמר אתם ראיתם גו’ דשייך לאנשים להכי סתם הכתוב ואמר אל כל ישראל והכא בענין הכנסתם בברית דכולהו שייכי בי’ אנשים ונשים וטף הוצרך לבארם ולפרטם כל פרט ופרט כו’. אבל צ”ע דא”ל דהדבור דס”פ תבוא הוא ענין בפ”ע, הרי ה’ אפשר לכנס מתחלה את האנשים ולאמור השייך לאנשים ואח”כ כאשר בא להכניסם בברית יכנס גם הנשים והטף (וכמ”ש בנימוקי שמואל שם לפני”ז), משא”כ ע”פ המבואר בפנים.

כבר התקיימו כל הסימנים של חז”ל על סוף זמן הגלות וזמן הגאולה, כולל הסימן שבילקוט שמעוני¹ (שנתפרסם לאחרונה): „א”ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי האומות מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי ליטול עצה מהם כו’, וכל אומות העולם מתרעשין ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשין ומתבהלין ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה ה’ לכם צער ושעבוד מלכיות אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי” (ואח”כ ממשיך בילקוט): שנו רבותנו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם”.

כן תהי לנו, שמלכתחילה אין מה להבהל, כי כבר ישנה ההבטחה ש”אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם”.

וכן תהי לנו, שמשיח צדקנו יבוא בפועל מיד ויעמוד מיד על גג בית המקדש ומכריז ומשמיע, שמשיח כבר הגיע!

אמן כן יהי רצון.

הוספה

בשורת הגאולה

א.

עס זיינען שוין מקויים געוואָרן די סימנים אין חז"ל אויף סוף זמן הגלות און זמן הגאולה, כולל דעם סימן אין ילקוט שמעוני (וואָס איז נתפרסם געוואָרן לאחרונה): „א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה ה' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'. [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

כן תהי' לנו, אַז מ'האָט מלכתחילה ניט וואָס צו זיך שרעקן וואָרום מ'האָט שוין די הבטחה אַז „אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהי' לנו, אַז משיח צדקנו זאָל בפועל קומען שוין און שוין שטיין על גג בית המקדש און מכריז ומשמיע זיין, אַז משיח איז שוין געקומען!

אמן כן יהי רצון.

(משיחות ש"פ ראה, מבה"ח אלול תשנ"ג)

(1) ישעיה רמז תצט.

לקוטי

נצבים

שיחות

קיימת גם אם „ויקרא משה אל כל ישראל" היה כדי לומר להם „אתם ראיתם...", וממילא התבצע הענין של „לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו", ובודאי, אם נאמר²⁰. ש„אתם נצבים" שברשתנו היה כינוס בפני עצמו.

אך לפי פירוש רש"י, שהמטרה היתה „כינוס משה לפני הקדוש-ברוך-הוא... להכניסם בברית", מובן, ש„אתם ראיתם..." המסות הגדולות... "היוה הסבר והקדמה למטרה זו של „לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו".

ה. הצורך בפירוש „ומדרש אגדה"

אך לפי פירוש זה אינו ברור השימוש בביטוי „נצבים", שאיננו מצוי בל"ך. אם הכוונה היא להבהיר ש„כינוס משה לפני הקדוש-ברוך-הוא..." „להכניסם בברית", מדוע כתוב הביטוי „נצבים", ולא הביטוי „עומדים" שמצוי יותר בתורה, וכפי שנאמר אף בענייננו בהמשך הפרשה²¹, „עמנו עומד היום"?

יתר-על-כן: לכאורה, אין ביטוי זה מתאים לפסוק גם מצד התוכן. „נצבים" הוא, בדברי רש"י²², „בקומה זקופה", לעומת „עומדים"²³.

(20) כפי' הרא"ם כאן.

(21) פסוק יד.

(22) קרח טז, כז. וראה פרש"י וישב לו, ז.

(23) ועפ"י יובן מה שהוצרך רש"י לפרש ל' נצבים בפ' ויגש (מה, א) „לכל הנצבים" – „שהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בו", שגם שם אי"ז עמידה סתם אלא נצבים לגבי אחיו – ד„שומעין שאחיו מתביישין". ובס"פ שמות (ה, כ) „ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים פרש"י „אנשים מישראל את משה ואת אהרן וגו'", ורבותינו דרשו כל נצבים ונצבים דתן ואבירם היו כו". דגם לפי' הא' מוסבר תיבת נצבים, כי מדובר באנשים חשובים משה ואהרן לגבי שאר האנשים. ובפ' וירא (יח, ב) „שלשה אנשים נצבים עליו" לא הוצרך רש"י לפרש, כי מובן מעצמו שהרי מדובר שם במלאכים ואי"ז עמידה סתם. וכן י"ל בתיבת „נצב", „נצבו", „נצבת" הנאמר בתורה כמ"פ ואין רש"י מפרשם: חל' שרה כד, יג. מג. ויצא כח, יג. וראה ז, טו. בשלח טו, ח. יז, ט. יתרו יח, יד. תשא לג,

והרי „כינוסם לפני הקדוש-ברוך-הוא..." להכניסם בברית", ומובן, שהם עמדו בהכנעה ובהתבטלות, וכיצד מתאים לכאן המילה „נצבים", המורה על עוצמה וחשיבות²⁴?

לפיכך מביא רש"י פירוש אחר „ומדרש אגדה", שהדברים הם כהמשך לקללות, ו„התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלי' והרי אתם קיימין לפניו" – תוך הרגשת המלה „נצבים" המורה על עמידה איתנה.

לפי זה שונה לא רק משמעות המילה „נצבים", אלא גם משמעות המילה „היום":

מכיוון שאלה הם דברי פיוס על הקללות, יש לומר שהם נאמרו בסמוך לזמן התוכחה, ולפיכך אין סביר לומר שהיה זה ביום מותו²⁵, כי: א) כוונת התוכחה היתה לזרום לקיום התורה ומצוות, והוא בודאי לא חיכה בענין זה עד יום מותו. ב) אין מסתבר לומר שביום מותו יאמר משה דברי קללה²⁶, להיפך, ביום מותו,

ח. כא, לד. ב. ועוד – כי בכלום מובן שאין הכוונה לעמידה סתם, כ"א הדגשה מיוחדת בהעמידה, ועד"ז מובן ל' „ויצב" הנאמר בהקמת מצבה וכיו"ב – וירא כא, כח. כט. וישלח לג, כ. לה, יד. כ. וראה גם ע"ד החסידות החילוק דנצבים ועומדים אה"ת נצבים בתחלתו. ואכ"מ.

(24) להעיר מבעל הטורים כאן.

(25) אבל צע"ק דמפרש"י ס"פ תבוא כט, ג: „ועל זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם" משמע שגם הדיבור משם ואילך (תבוא כז, ט) ה' באותו יום. וכן מפורש ברמב"ן (תבוא כט, א) דויקרא משה אל כל ישראל מחובר ללפנ"ז ולא הלכו מלפנ"י*. וראה באר יצחק בפרש"י שם, ואולי י"ל דרש"י מפרש ב' פירושים: לפי פירושו (תבוא כז, ט) עה"פ „היום הזה נהיית לעם" – „בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית", אין לפרש „היום הזה" כפירושו בסוף הפרשה (כט, ג) „היום הזה הבנתי שאתם דבקים כו'", ולפי"ז לא ה' ביום מותו. משא"כ לפירוש בס"פ תבוא. ועצ"ע.

(26) ומה שפרש"י דברים א, ג: „מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתתו.. למד מיעקב כו'" – הרי (נוסף ע"ז שזה ה' ב„רמו מפני כבודן של ישראל" (פרש"י ר"פ דברים)), ה' זה סמוך – בערך הדברים שאמר במשך כארבעים שנה. –

(*) אבל לדעתו י"ל דהפרשיות עד פ' וילך לא ה' ביום מותו – ראה פירושו בר"פ וילך דה' כנוס בפ"ע.

בסמוך למיתתו ברח אותם.²⁷

לכן מסביר רש"י גם את המילה „היום” באופן שונה, כהמשך לפירוש זה של „אתם נצבים”. אם ב, „אתם נצבים” הכונה היא „הרי אתם קיימים לפנינו... והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפנינו”, הרי הפירוש של „היום” הוא „כיום הזה שהוא קיים...”. וכיוון שדברי הפיוס צריכים להיאמר בסמוך לתוכחה, מוסיף רש"י, שהפסוקים הסמוכים ביותר לכך, „פרשה שלמעלה מזו פיוסין הם אתם ראיתם...”.

1. הקשיים על הפירוש השני, דההסבר לפירוש השלישי

אך גם בפירוש זה ישנם קשיים: (א) לפי זה צריך היה להיכתב קודם „אתם נצבים”, ואחר כך „אתם ראיתם...”, שזו משמעות עיקר הפיוס, לא עשה אתכם כלי' והרי אתם קיימין לפנינו... והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם...

(ב) אם הפרשה היא דברי פיוס של משה, מדוע באו „טפכם”, שאינם מבינים את התוכחה, ולפיכך אין הם זקוקים לדברי פיוס? לכך מביא רש"י פירוש שלישי „לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס ממשלה ליהושע לפיכך עשה אותם מצבה כדי לזרזם...”, אשר לפיו מובן השימוש בביטוי „נצבים”, ולא „עומדים”, כיוון שהוא מורה גם על זירוז.

לפי פירוש זה: (א) משמעות המילה „היום” היא „ביום מותו”, כפירוש הראשון, כי ענין זה כרוך במעבר מפרנס לפרנס, (ב) מובן מדוע אמר משה תחילה „אתם ראיתם...” ורק אחר כך „אתם נצבים היום”, כי זה צריך היה להיאמר מכל הסמוך למיתתו, כאשר יוצאין מפרנס לפרנס. (ג) מובנת הבאת הטף, אשר גם הם עוברים מפרנס לפרנס.

2. ההסבר לסדר בין הפירושים

גם בפירוש זה ישנו קושי: כיון שהדברים קשורים ליציאה מפרנס לפרנס, צריך היה משה לאומרם מאוחר יותר, לאחר פרשת וילך, ממש בסמוך למיתתו, ומדוע אמרם כאן? לפי הפירוש הראשון ש, „כינסם... ביום מותו להכניסם בברית”, קשור הענין לאחר מעבר הירדן, ולכן אין הכרח באמירת הדברים בסמוך למיתתו ממש, כיוון שבין כך ובין כך אין הם יכולים להיאמר בסמוך לענינם. אבל לפי הפירוש השלישי, שהדברים קשורים ליציאה מפרנס לפרנס, צריכים הדברים להיאמר ממש בסמוך ליציאה.

ולכן, למרות שהפירוש השני הוא „מדרש אגדה”, הרי הוא קרוב יותר לפשוטו של מקרא מאשר הפירוש השלישי, שלפיו „אתם נצבים” הוא ענין בפני עצמו, שאיננו קשור ל, ויקרא משה אל כל ישראל” אשר בסוף פרשת תבואה²⁸: לעומת זאת, לפי הפירוש השני, הרי „אתם נצבים” אינו רק המשך לדברי משה „אתם ראיתם...”, אלא זוהי מטרת הכינוס „לפייסן”, ועיקר הפיוס הוא „אתם נצבים”, כדלעיל, ובכך קרוב יותר ודומה יותר פירוש זה לפירוש הראשון שהמטרה של „כינסם משה” מוסברת בפרשתו „להכניסם בברית”.

3. מיינה של תורה בפירוש רש"י זה

מיינה של תורה, אשר בפירוש רש"י זה: פרשת נצבים נקראת תמיד לפני ראש השנה²⁹, והדבר נרמז במילה „היום” הרומזת לראש השנה³⁰.

על כך מפרש רש"י „מלמד שכינסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית”: אמנם, בסוף פרשת תבואה כבר כתובים דברי

(28) ראה רע"ב בפרש"י שם.

(29) תורה קללות שבת"כ מגילה לא, ב. טושו"ע או"ח סת"כ ס"ד לקו"ת ר"פ נצבים.

(30) ראה פענח רוא ס"פ נצבים לקו"ת שם. תורת הבעש"ט הובא בהיום יום כה אלול.

משה לישראל „אתם ראיתם... המסות הגדולות... ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם” – קיום התורה והמצוות. אך למרות זאת, מטרת ההתכנסות „ביום מותו” – יום הדין – היא „להכניסם בברית”, שזהו ענין הנעלה מהבנה ומהשגה שכלית³¹. בראש השנה מתהווה הקשר ה, „עצמות” של ישראל עם הקב"ה – כינסם לפני הקב"ה, התאחדות והתכללות עם הקב"ה בעצמו, אף מעל לתורה ומצוות³².

למרות זאת, כהקדמה לכך, נאמרו הדברים שיביאו ל, „ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם”, כי התקשרות זו, שבה ישראל והקדוש ברוך הוא כולא חד, באה באופן גלוי באמצעות התורה, כי התורה היא האמצעי המחבר בין ישראל לה³³.

כנאמר בזהר³⁴; „תלת קשרין מתקשראן דא בדא ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקודשא ברוך הוא”. לכאורה, בין שלושה דברים המתקשרים זה לזה קיימים שני קשרים בלבד, אבל לאחר שישראל קשורים עם הקדוש ברוך הוא באמצעות התורה, הם מתקשרים לה' גם מצד עצמם, התקשרות

(31) ראה לקו"ת כאן פ"ב. תו"א ס"פ לך. ובכ"מ.

(32) ולכן אומרים או „יבחר לנו את נחלתנו”, שההתקשרות מצד הבחירה היא למעלה מכל מעלה ועבודה – ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 127 ואילך. וש"נ. לעיל ע' 176. ועוד.

ולעיר מאה"ת פרשתנו ר"ע א"ר: והברית שקודם כניסת ישראל לארץ הוא על תושבע"פ ולפ"ו הברית י"ל על קבלת עול מלכות שמים שקודם לעול תומ"צ.

(33) ראה ספה"מ ה"ש ע' 66 ואילך. ובכ"מ.

(34) ראה הערה בסה"מ שם ע' 61.

הנעלית מן הקשר שבאמצעות התורה³⁵. ונוצרים כאן שלושה קשרים (ישראל, התורה, הקדוש ברוך הוא, ישראל – כעגול).

לפיכך הכרחית ההקדמה של „ושמרתם...”, אך מטרת הכינוס ביום ראש השנה היא ההתקשרות ה, „עצמותית” בין ישראל לקדוש ברוך הוא.

אך אין די בכך: הברית, ההתקשרות ה, „עצמותית”, צריכה להגלות ברוחניות ובגשמיות, כך שיהא שפע של טוב גשמי מאת ה' בטוב הנראה והנגלה.

בדיוק כשם שהקדוש ברוך הוא דורש מישראל שקיום התורה (לקח טוב) והמצווה יתבצע בפועל, המעשה הוא העיקר, כך מבקשים ומקבלים ישראל מה' את השפע הטוב, היורד גם באופן גשמי, בטוב הנראה והנגלה – במעשה בפועל.

על כך נאמר הפירוש השני, ש, „התחיל משה לפייסם” – משה, האמצעי המקשר בין הקדוש ברוך הוא לישראל, מביא לכך³⁶ ש, „קיימין לפנינו” ובאופן של „נצבים” – „בקומה זקופה” בגשמיות³⁷.

יותר מכך: „הקללות והיסורין מקיימין אתכן ומציבין אתכם לפנינו” – הדברים הבלתי ברוכים של העבר הופכים לברכות בגלוי, בטוב הנראה והנגלה.

(משוחזר ש"פ נצבים תשכ"ה)

(35) להעיר מהמשך תער"ב פקע"ה. ח"ג ע' א' ותו ואילך.

(36) וכמש"נ (ואתחנן ה, ה) אנכי עומד בין ה' וביניכם. וראה תורת שלום ע' 158.

(37) וראה מנחות סה, א.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד